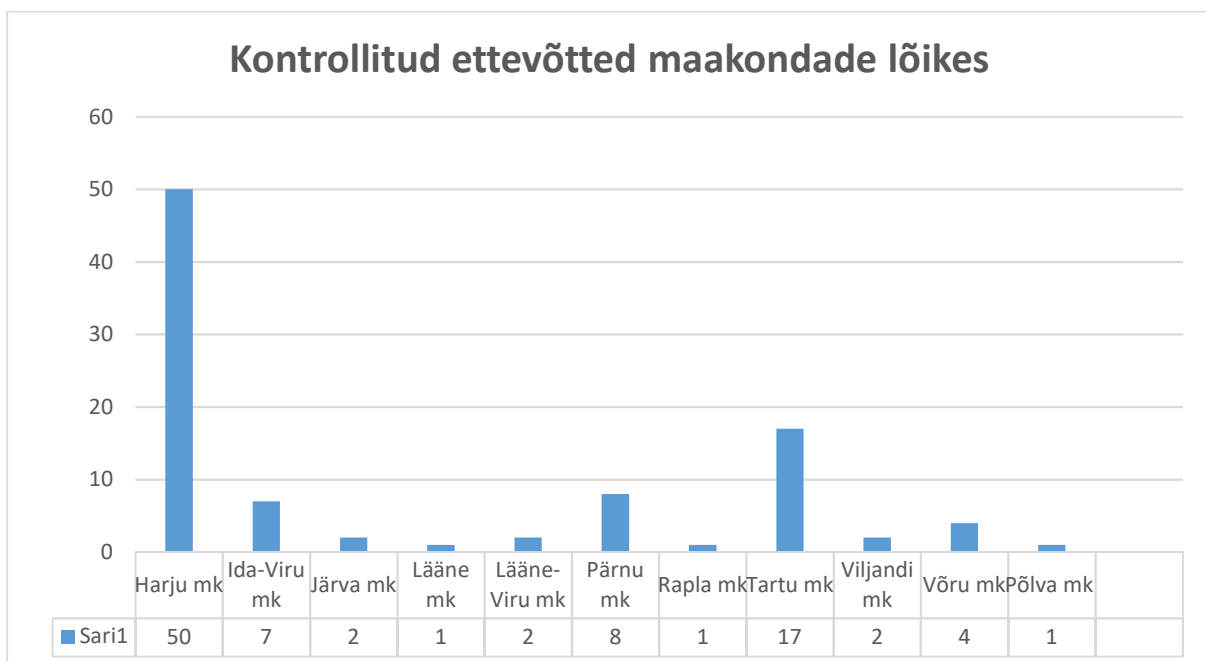

Autoremondiga tegelevate ettevõtete sihtkontrolli kokkuvõte

Aastal 2020 registreeriti 3622 tööõnnetust. Suurem osa neist lõppes töötajate jaoks küll kergemate kehavigastustega, kuid 915 tööõnnetuse tagajärjeks oli siiski raske kehavigastus ning 9 töötajat kaotas tööülesannete täitmisel elu. Autoremondiga tegelevates ettevõtetes registreeriti eelmisel aastal 60 tööõnnetust, millest 10 olid rasked ja 50 kerged.

Sihtkontrolli käigus kontrolliti 95 autoremondiga tegelevat ettevõtet. Sihtkontroll toimus autode remondiga tegelevates ettevõtetes üle Eesti. Küllastati ennekõike ettevõtteid, mida viimaste aastate jooksul ei olnud kontrollitud või kus on juhtunud tööõnnetusi.

Järgnevalt on esitatud kontrollitud ettevõtete arv maakondade lõikes:

Sihtkontrolli tulemusena registreerisid inspektorid kokku 354 puudust ning 126 puuduse kohta koostati ettekirjutus. Kontrollitud ettevõtetest vaid kolmes ei olnud ühtegi puudust, mida kontrollaktis fikseerida (anti ainult suulisi soovitusi). Peamised teemad, mida sihtkontroll hõlmas, on järgmised:

- riskianalüüs
- ohtlikud kemikaalid;
- isikukaitsevahendid;
- ohualade märgistamine;
- ventilatsioon;
- silmadušši olemasolu;
- töövahendite kontroll;
- tervisekontroll.

Riskianalüüs

34% kontrollitud ettevõtetest ei olnud korraldatud töökeskkonna riskianalüüsi ja 35% ettevõtetest oli riskianalüüs küll olemas, aga see vajas täiendamist. Peamiselt olid riskianalüüsis kajastamata muudatused seoses uute töövahendite soetamisega, uute tööruumide valmimisega, hindamata on psühhosotsiaalsed (õnnetus- või vägivaldaohuga töö, ebavõrdne kohtlemine, kiusamine ja ahistamine

tööl, töötaja võimetele mittevastav töö, pikaajaline töötamine üksinda ja monotoonne töö ning muud juhtimise, töökorralduse ja töökeskkonnaga seotud tegurid, mis võivad mõjutada töötaja vaimset või füüsilist tervist, sealhulgas põhjustada tööstressi), bioloogilised (bakterid, viirused sh hindamata viiruse SARS-CoV-2 (COVID-19) mõju töötajate ohutusele ja tervisele), keemilised (kasutusel olevad ohtlikud kemikaalid, heitgaasid) ning füsioloogilised ohutegurid (nt raskuste käsitsi teisaldamisega seotud ohud, sundasendid).

Ohtlikud kemikaalid

Sihtkontrolli raames pöörati tähelepanu tööprotsessis kasutatavatele ohtlikele kemikaalidele. Autoremondi töökodades on kasutusel mitmeid kemikaale – määreid, õlisid, kütuseid, puhastusaineid. Kontrolliti, kas ohtlike kemikaalide käitlemisel kasutatavad seadmed, nõud ja muud töövahendid on märgistatud või selgelt eristatavad (joonis 1). 14% kontrollitud ettevõtetes esines probleeme kemikaali pakendite nõuetekohase märgistamisega. Mitmel juhul oli probleemiks see, et kemikaale hoiti nt joogitaaras (limonaadi või vee pudelites – joonis 2). Joogitaarasse valatud kemikaal sageli sarnanes värvilt väga sellele, mis selles pakendis varem on olnud. Lisaks esines ka olukordi, kus märgistus oli olemas, aga maha kulunud ja ei olnud enam loetav. Tööinspektorid juhtisid tööandja tähelepanu sellele, et pakendi raskesti eristatava ja eksitava märgistuse korral pole välistatud sellised ohud nagu kemikaali vale kasutamine ja seejärel tööõnnetuse tekke oht. Lisaks võib tekkida olukord, kus joogitaarasse valatakse kemikaal, mis võib hakata pakendit söövutama ja tekivad lekked töökeskkonda.

Joonis 1. Märgistamata kemikaali pudel.

Joonis 2. Värska vee pudeli sisse valatud õli.

Järgmisena kontrolliti, kas ettevõttes kasutatavatel ohtlikel kemikaalidel ja neid sisaldavatel materjalidel on olemas eestikeelsed ohutuskaardid. 48% kontrollitud ettevõtetes puudusid eestikeelsed ohutuskaardid. Esines olukordi, kus kemikaali ohutuskaardid puudusid täielikult, olid olemas osaliselt või olid olemas ainult võõrkeelsed ohutuskaardid. Mitmes ettevõttes oli probleemiks see, et tööandja ostab kemikaale väljastpoolt Eestit ja tarnijalt ei ole võimalik saada eestikeelset ohutuskaarti. Sellisel juhul selgitasid tööinspektorid, et tööandjal tuleb organiseerida ohutuskaardi tõlkimine (enne eestikeelse ohutuskaardi olemasolu ei tohi kemikaali töötajal kasutusse anda). Esines ka olukordi, kus tööandjad ei saanud aru, milleks on vajalik kemikaalil eraldi ohutuskaarti. Nende hinnangul on piisav info olemas kemikaali pakendil. Tööinspektorid selgitasid, et kemikaali ohutuskaart on vajalik saamiseks infot selle kohta, milliseid isikukaitsevahendeid tuleb sellega kokkupuutel kasutada ja milliste kaitseomadustega peavad need olema (millise ehitusega kaitseprille või mis tüüpi hingamisteede kaitsevahendit kasutada, millisest materjalist kindad). Ohutuskaardil on ka toodud info terviseriski ja esmaabimeetmete kohta. Samuti on kemikaali ohutuskaardil info kuidas kemikaali hoiustada ning milliste teiste kemikaalidega tuleb kokkupuudet vältida. Probleemiks oli ka see, et

kemikaalide ohutuskaardid ei vastanud enam kehtivatele nõuetele nt olid ohutuskaardis kasutusel vananenud ohupiktogramm (joonis 3), puudus Eestis kasutusel olev hädaabinumber 112 jms.

Joonis 3. Üleval kehtivad ohupiktogramm ja alumisel (oranži taustaga) vananenud märgid.

Isikukaitsevahendid

Isikukaitsevahendite väljastamisega suuri probleeme ei esinenud. Vaid 8% kontrollitud ettevõtetes ei olnud tööandja töötajaid varustanud tööks vajalike isikukaitsevahenditega. Pigem oli nõuetekohaste isikukaitsevahendite mitteväljastamise põhjuseks teadmatus ehk tööandjad ei olnud teadlikud sellest, et käsikahveltõstuki kasutamisel on vajalik kanda tugevdatud ninaga turvajalanõusid. Käsikahveltõstukiga raskuseid teisaldades esineb oht tõstukiga jala peale sõita või raskus võib jalale kukkuda. Vähene teadlikkus oli ka selles, et kemikaalide kasutamiseks õigete isikukaitsevahendite infot saab kasutatava kemikaali ohutuskaardist. Näiteks töötajatele olid väljastatud kaitsekindad, aga mitte kemikaalikindlad (vastavad standardile EN374) nagu ohutuskaart ette näeb. Üksikutel juhtudel ei olnud väljastatud ka kuulmiskaitsevahendeid, kuigi tööprotsessis esineb müratase (85 dB ja enam), mille juures on kuulmiskaitsevahendite kandmine vajalik. Mõnel juhul esineb probleeme ka sellega, et isikukaitsevahendid olid töötajatele väljastatud, aga neid ei kantud. Enim oli levinud olukord, kus töid tehti pneumaatiliste tööriistadega (nt suruõhupüstoliga rehvipolte lahti keerates/kinnitades) ja kuulmiskaitsevahendeid ei kantud. Tööinspektor tegi indikaatorseadmega (iPad 7th generation rakendusega Noise Exposure) müra mõõtmisi ja selgus, et pneumaatiliste tööriistadega töötades nt rattapoltide kinnitamise juures oli müratase 80-90 dB, mis ületab piirnormi. Akrediteeritud labori poolt ei olnud müra mõõtmisi läbi viidud, aga indikatsiooni, et müratase on kõrge ja vajalik on abinõude tarvitusele võtmine, annab ka indikaatorseadmega mõõtmiste teostamine. Täpsemate tulemuste saamiseks on vajalik tellida mõõtmised akrediteeritud laborist. Üldjuhul töötajatega vesteldes selgus, et kuulmiskaitsevahendid on neile väljastatud, kuid kontrollimise hetkel mürarikkaid tööoperatsioone teostades neid ei kantud. Esineb võimalik oht kuulmislangu tekkeks. Kui müraga kokkupuute tase ületab 80 dB(A), võimaldab tööandja töötajale individuaalse kuulmiskaitsevahendi kasutamist ning nõuab kuulmiskaitsevahendi kasutamist, kui müraga kokkupuute tase on 85 dB(A) või ületab selle. Esines ka olukordi, kus töötajad teostavad keevitustöid, kuid tööandja ei ole taganud neile keevituskindaid ja keevitustööks ette nähtud põlle, et kaitsta töötajaid kontaktkuumuse eest.

Veidi rohkem probleem esines sellega, et isikukaitsevahendite hoidmiseks ei olnud tagatud nõuetekohaseid hoiutingimusi. 19% ettevõtetes esines olukordi, kus tööandja ei taganud kohta isikukaitsevahendite hoidmiseks ja hooldamiseks. Isikukaitsevahendid (peamiselt kaitseprillid, kaitsevisiirid, kõrvaklapid) paiknesid töökeskkonnas ja olid seetõttu tolmused ja määrdunud. Tööinspektorid juhtisid tööandja tähelepanu sellele, et isikukaitsevahendeid peab hoidma kohas, kus nad on kaitstud kahjustuste ja määrdumise eest ajal, kui neid ei kasutata. Nii kestavad nad kauem ja tagavad vajaliku kaitsetaseme. Tööandjad ka selgitasid, et hoiukohad võivad isegi olemas olla, aga

töötajad ise ei aseta isikukaitsevahendeid ettenähtud hoiukohtadesse (nt kappi) vaid jäetakse töökohale tolmu ja mustust koguma.

48% kontrollitud ettevõtetest ei pea töötajale väljastatud isikukaitsevahendite nõuetekohast arvestust. Tööinspektorid selgitasid, et arvestuse pidamine annab tööandjale ülevaate töötajatele soetatud isikukaitsevahenditest, nende kasutusajast ja sellest, kellele need on väljastatud. Sihtkontrolli käigus esines ettevõtteid, kus isikukaitsevahendite arvestust ei ole kunagi peetud või peetakse osaliselt (nt kõikide väljastatud isikukaitsevahendite kohta arvestust ei peeta). Tööandjatel tekkis ka küsimusi, kas ühekordseks kasutamiseks mõeldud isikukaitsevahendite väljastamisel suure pakendina (nt 50 tolumumaskist koosnev pakk, kummikindad) on aktsepteeritav isikukaitsevahendite arvestuses üksnes esmase isikukaitsevahendi väljastamise fikseerimine. Iga järgneva isikukaitsevahendi väljavõtmist suuremast pakist eraldi fikseerida ei ole vaja.

Sihtkontrolli käigus kontrolliti ka, kas tööandja on märgistanud asjakohaste ohutusmärkidega töökoha need ohualad, kus on kohustuslik kasutada isikukaitsevahendit. 20% kontrollitud ettevõtetes ei olnud vajalikud ohutusmärgid paigaldatud. Selgitati tööandjatele, et ohutusmärgi paigaldamine on oluline, et juhtida järjepidevalt töötaja tähelepanu sellele ja tuletada meelde, millist isikukaitsevahendit tuleb ühe või teise tööprotsessi juures kasutada. Esines olukordi, kus märgid olid täiesti puudu või oli kunagi paigaldatud, aga kulunud või määrdunud ja seetõttu halvasti nähtavad. Kontrollide käigus oli näha, et alati ei kantud ettenähtud isikukaitsevahendeid ehk on ohutusmärgi paigaldamine natukenegi abiks selles suunas, et isikukaitsevahend leiab õigel ajal kasutust.

Ohualade märgistamine

22% kontrollitud ettevõtetes ei olnud tööandja märgistanud asjakohaste ohutusmärkidega töökohas olevaid ohualasid. Sagedamini olid märgistamata komistamis- ja kukkumisohtlikud kohad (tasapinna erinevused – nt kõrgemad ukسلävepakud, remondikanalite ja estakaadide ääred, erineva kõrgusega trepiastmed) ning madalad kohad, kus esineb võimalik pea äralöömise oht. Remondikanaleid tänapäeval enam palju kasutusel ei ole, aga need on töökeskkonnas mittekasutamisel katmata, siis tuleb nende komistamis- ja kukkumisohtlikud servad nähtavalt märgistada ning vastavalt vajadusele ka märgistust uuendada. Oluline on ka, et kanalitele oleks tehtud ülekäiguteed, et ei peaks ühest servast teise hüppama, vaid saab liikuda üle käigusilla. Tihti aja kokkuhoiu mõttes ei käida ringi vaid püütakse üle kanali hüppata, mis võib lõppeda komistamisega ja kanalisse kukkumisega.

Ventilatsioon

Ventilatsiooni puhul kontrolliti esmalt, kas tööruumis toimub küllaldane õhuvahetus ehk kas on olemas sisse- ja väljapuhke ventilatsioon või nende puudumisel ruumide õhutamise võimalus (värske õhu juurdevool akna või ukse kaudu, aga seejuures tööajal tuuletõmbust põhjustamata). Üldine õhuvahetus oli kontrollitud ettevõtetes hea tasemel. Üksikutes ettevõtetes oli probleeme ebapiisava väljatõmbeventilatsiooniga. Ühes ettevõttes tuvastati, et väljatõmbeventilatsioon oli küll olemas, aga väljatõmbe toru oli osaliselt purunenud ja seetõttu ei olnud tõkestatud heitgaaside levik töökeskkonda. Autoremonditöökodades on peamisteks saasteallikateks autod ehk nende käivitamisel tekkivad heitgaasid ja kasutusel olevad erinevad kemikaalid (aerosoolid), mida pihustades satuvad osakesed ümbritsevasse keskkonda. Kui siseruumis (töökojas) on vajalik autot pikemalt käivitatusena hoida, siis on oluline auto summutid ühendada väljatõmbeventilatsiooni toruga, et vältida heitgaaside levikut töökeskkonda.

Silmadušš

Lisaks kontrolliti ka, kui töökohal on oht võõrkeha või kemikaali sattumiseks silma, kas siis kergesti ligipääsetavas ja selgesti märgistatud kohas paikneb silmadušš (silmaloputusvahend). 22% kontrollitud ettevõtetes silmaduššid puudusid või olid olemas, aga asukoht ei olnud selgesti märgistatud. Esines ka olukordi, kus silmadušš oli olemas, aga oli näiteks aegunud. Autode remondiga tegelevates ettevõtetes esineb silmade vigastusohu nt auto all remonttöid teostades, teritades, ketaslõikuriga lõigates ning ka ohtlike kemikaalidega töötamisel on eriti oluline, et töökohas saaks vajadusel silmi loputada, näiteks silmaduššiga (silmaloputusvahend). Silmadušš peab olema vahetult kohas, kus silmade vigastuse oht on kõige suurem ning kus ohtlikke kemikaale kasutatakse, sest kui osake/kemikaal on juba silma läinud, ei ole aega seda ruumi teisest otsast otsima minna.

Töövahendite kontroll

41% kontrollitud ettevõtetest ei olnud nõuetekohaselt läbi viidud töökeskkonnas kasutatavate töövahendite kontrolli. Autode remondiga tegelevates ettevõtetes on peamiseks töövahenditeks posttõstukid, käärtõstukid ja rehvivahetuspingid (montaažipingid, rehvide tasakaalustuspingid). Kasutusel on ka veel nt telfrid, ajutiseks kõrgtööks ettenähtud redelid. Esines olukordi, kus kontrollle ei olnud üldse läbi viidud, oli läbi viidud, aga viimasest kontrolli ajast oli möödas rohkem, kui tootja ette näeb või kontrollid olid läbi viidud, aga kirjalikult ei olnud tulemusi fikseeritud. Töövahendite perioodiline kontroll või teimimine (näiteks tõsteseadme katsetamine koormusega jne.) tuleb läbi viia vastavalt valmistaja antud kasutusjuhendis või õigusaktidega kehtestatud nõuetele. Nt ajutiseks kõrgtööks (tööd, mida tehakse vähemalt 2 m kõrgusel maapinnast) ettenähtud redeleid tuleb kontrollida kord kuus ja fikseerida tulemused. Sageli tööandjad seda ei tea ja seetõttu ei ole ka teinud. Töövahendi plaaniväline kontroll viiakse läbi pärast töövahendiga toimunud avariid, töö- või loodusõnnetust, pikaajalist seisakut või töövahendi ümberehitust. Kui töövahendi tootja poolses juhendis või õigusaktidega ei ole kehtestatud töövahendi tehnilise kontrolli korda, võib selle sisekontrolli korras määrata tööandja ise. Oluline on, et töökoht ja töövahendid oleks tehniliselt heas seisukorras ja korrapäraselt hooldatud. Töövahendite regulaarse kontrolli puudumine võib põhjustada tehnilise rikke ning seejärel kaasa tuua tööõnnetuse.

Tervisekontroll

41% kontrollitud ettevõtetest ei ole korraldanud töötajate tervisekontrolli töötervishoiuarsti juures ning 17% ei ole tervisekontrolli korraldanud töötervishoiuarsti määratud ajavahemiku järel. Väike- ja mikroettevõtete puhul oli tööandjate sõnade kohaselt sageli tervisekontrollide mitte tegemise põhjuseks suur rahaline kulu ning asukoha probleemid. Asukoha probleemid selles mõttes, ettevõtte asub väikeses kohas, kus tervisekontrolli teenuse pakkujaid läheduses ei ole ning see eeldab töötajatel sõitmist või töötajate sõidutamist tööandja poolt teenuseosutaja juurde, mis on veel lisakulu nii ajaliselt kui ka rahaliselt. Siinkohal tööinspektorid selgitasid, et töötervishoiuarsti poolt läbiviidava tervisekontrolli eesmärk on hinnata töötaja terviseseisundit ja töötingimuste sobivust töötajale ning diagnoosida tööst põhjustatud haigestumised ja kutsehaigestumised. Eesmärgiks on ka avastada võimalikult vara niisugused tervisehäired, mis võivad olla pärit töökeskkonnast. Varase probleemi avastamine võimaldab vältida töötaja tervise edasist halvenemist. Terve ja elurõõmus töötaja on kindlasti produktiivsem ja lõppkokkuvõttes on loodetavasti tulu suurem kui tervisekontrollile tehtav kulu.

Kontrollitud ettevõtetest kolmes ei esinenud puudusi (moodustab ligikaudu 3% sihtkontrolli käigus kontrollitud ettevõtetest), mida kontrollaktis fikseerida. Kuna autoremondiga tegelevates ettevõtetes

esineb puudusi üsna palju, siis tuleks ka edaspidi läbi viia kindla sihiga kontrolle, et edendada tervishoiu ja tööohutusalast tegevust ning vähendada tööõnnetusi. Kuna sihtkontrollid hõlmavad vähem kui üldkontrollid, siis tänu neile jõuame rohkemate ettevõtetele ja saame nende käigus kitsaskohtadele pöörata suuremat tähelepanu.

Kokkuvõtte koostas:

Juhtiv tööinspektor

Mariko Vahula

31.05.2021